

עלון מספר 121 – מאי 2024

1. האזכרה השנתית ב"יד ושם"
2. "שם ונר" – נר זיכרון אישי לזכר הנרצחים בשואה
3. "הבטחה ומגמה" – האירוע בתיכון "קוגל" בחולון
4. מענק לשורדי השואה בישראל
5. סיפור מן העבר: דר' חיים קוגל ומשה לייב מושקוביץ
6. הכנסת ספר תורה – משפחת הרשקוביץ
7. יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל
8. התנדבות מארה"ב בעוטף עזה
9. "שגרירי זיכרון בגוף ראשון"
10. מן העיתונות: חפצים שהתגלו באושוויץ
11. יהודים ילידי קרפטורוס – פרופ' ארווין אדם (ראחוב)
12. משלנו: האלוף גרשון הכהן (מונקץ)

הנסיעה לאושוויץ

התארגנה קבוצה לנסיעה. אם עדיין יש מי שמעוניין להצטרף – נא פנו אל רותי פיקסלר 050-5643299

1. האזכרה השנתית ב"יד ושם"

האזכרה השנתית ב"יד ושם" תתקיים ביום רביעי, י"ד באייר תשפ"ד, 22.5.2024. לפני הטקס, בשתי קבוצות שונות, נערוך סיור בבית הכנסת שב"יד ושם" או בהיכל השמות. אחר כך נתכנס באוהל "יזכור" לטקס המסורתי. משם נעבור לאודיטוריום ספרא, שם נתכבד בכיבוד קל ובאירוע האזכרה.

כמדי שנה אנו מארגנים הסעות. התשלום להסעה הלך ושוב הוא 75 ש"ח/אדם. להלן פרטי ההסעות:

יש להירשם אצל אחראי האזורים עד ה- 15.5.2024 כדי להזמין את גודל הרכב המתאים

מקום בארץ	מקום ושעת האיסוף	אנשי הקשר
באר שבע	אצטדיון הטוטו טרנר שעה 10:30	איש הקשר: מנדי נימן 052-2626694
קריית גת	שדרות השופטים, מול סופר לוגסי שעה 11:15	אנשי הקשר: אלכס שמעוני 052-3496867 מנדי רייזמוביץ 052-2651972
רחובות, נס ציונה, ראש"צ	רחוב לבקוביץ, מול השוק שעה 11:00	אשת קשר: רוזה גרוס 054-4901374
פתח תקווה / ערים במרכז	אבי אורן, פינת אמסטרדם (רמזור 64) שעה 11:15	אנשי הקשר: משה מושקוביץ 054-6338687 יוסי קוטונה 050-9922217
חיפה/הצפון, חדרה * תלוי מספר הנרשמים בחיפה/הצפון	המועצה הדתית, רמב"ם 15 חדרה שעה 09:45	אנשי הקשר: רוזה קליימן 052-4007509 [לא בשבת] זיסו ויזל 054-3313066
נתניה	רכבת מרכז – חניון "אגד" שעה 10:15	איש הקשר: יונה רוב 050-7593223

כל מי שרוצה לחסוך זמן – יכול לשלם עבור ההסעה / דמי חבר בעמותה לכל אחד מהפעילים
הרושמים להסעות! דמי חבר – 100/180 ₪ למשפחה / ליחיד

הארגון העולמי של יהודים יוצאי
זאקרפטיה - טרנסקרפטיה (ער')

יד ושם
רשות היריבוך לשואה ולגבורה

אזכרה שנתית ליהודי קרפטורוס בשיתוף דורות ההמשך

י"ד באייר תשפ"ד | 22 במאי 2024

מתכבדים להזמינכם

לאזכרה השנתית ליהודי קרפטורוס בשיתוף דורות ההמשך

האזכרה תתקיים ביום רביעי | י"ד באייר תשפ"ד | 22 במאי 2024
ביד ושם, הר הזיכרון, ירושלים

בתכנית

13:00 סיור מודרך בבית הכנסת וכספר השמות

14:00 טקס אזכרה באוהל יזכור

14:30 התכנסות וכיבוד קל

15:15 אירוע באולם ההרצאות ע"ש אדמונד י. ספרא

ברכות ודברים מר זאב מילבאואר | י"ד משותף הארגון העולמי
של יהודי זאקרפטיה-טרנסקרפטיה

הרצאה חינוך ציוני וחינוך לציונות

גב' רותי פיקסלר | י"ד משותף הארגון העולמי
של יהודי זאקרפטיה-טרנסקרפטיה

שירה דורית פרקש

הנחיה חן שחר | יד ושם

דמי חבר שנתיים: 100 ₪ לאדם ; 180 ₪ לזוג

לפקודת "הארגון העולמי של יהודים יוצאי זאקרפטיה-טרנסקרפטיה בע"מ"
לכתובת של יצחק קליין, מתתיהו מנדל 9/21 רמת גן

חיוב כרטיס האשראי - בשיחה טלפונית עם יצחק קליין 054-3034424

העברה בנקאית לחשבון 50122978 בסניף 805 של בנק לאומי,
סניף פלורנטיין, דרך שלמה 60

לפקודת: הארגון העולמי של יהודים יוצאי זאקרפטיה-טרנסקרפטיה (ער')

יש לציין בהעברה את שם מעביד הכסף -
על מנת שנוכל להנפיק את הקבלה על התשלום

אופן ההרשמה להסעות יתפרסם בעלון 121 ובפרסום נפרד

WWW.YADVASHEM.ORG

2. "שם ונר" – נרות זיכרון לזכר בני המשפחה [באתר <https://www.shemvener.org.il>]

מתוך אתר העמותה בשם זה: "לקראת ערב יום הזיכרון לשואה ולגבורה תשפ"ד שיחול השנה ביום ראשון 5.5.2024, אנו נערכים לקיום מסורת הדלקת נר זיכרון אישי לזכר אדם שנספה בשואה. אנו מזמינים כל אחד ואחת להצטרף למסורת ולהדליק נר זיכרון אישי לזכר אחד מששת מיליוני הנספים.

על כל נר של "שם ונר", מופיע שמו של אדם שנספה בשואה, פרטים אודותיו וקוד המפנה לקישור למידע נוסף עליו.

ניתן להדפיס באופן עצמאי מאתר העמותה תווית ע"י בחירת שם מתוך **מאגר השמות**

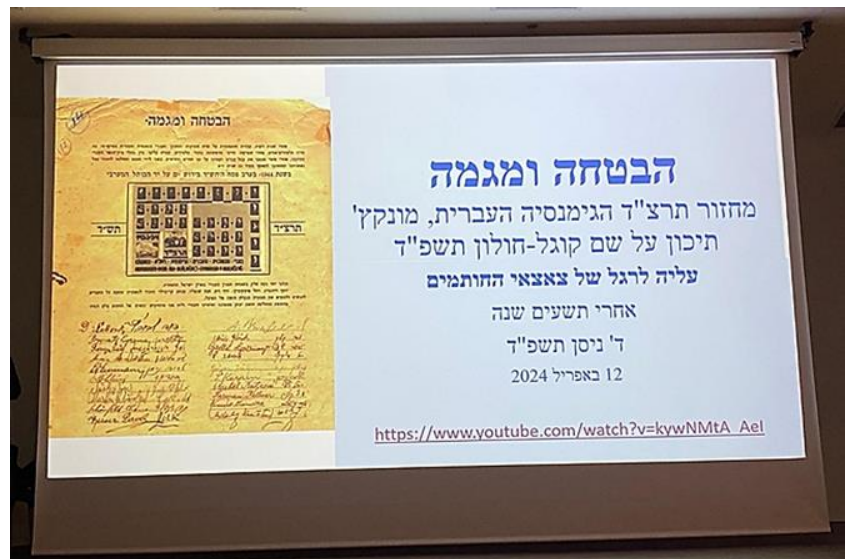
או ע"י **מילוי פרטים** של נספה ספציפי לפי רצונכם. את התווית המודפסת יש לגזור ולהדביק על נר נשמה סטנדרטי הנמכר בשווקים."

3. "הבטחה ומגמה" – האירוע בתיכון "קוגל" בחולון

ביום שישי, ד' ניסן תשפ"ד, 12.4.2024, התכנסנו בתיכון "קוגל" בחולון כדי לציין 3 עשורים: 100 שנה להקמת הגימנסיה העברית במונקץ', 90 שנה לחתימה על מסמך "הבטחה ומגמה" – התחייבות של בוגרי מחזור ג' להיפגש בכותל, בערב פסח, כעבור עשור; 80 שנה למימוש חלקי של הבטחה.

כיבדו אותנו בנוכחותם שני נכדיו של דר' חיים קוגל, המנהל הראשון: דר' חן קוגל ויואל בר גיל. כמו כן היו כלתו ונינתו של המנהל השני, המהנדס אליהו רובין, מרים ואיילת. מנחה האירוע, פרופ' יצהל פֶּרנר הוא בנו של אהרן, אחד מהשלושה שהגיעו למפגש המתוכנן. גם בנו של אריה נוימן, חותם נוסף, הגיע; נעדרה [מפאת שפעת] לאה יגר, בתו של החותם השלישי, גרשון יגר. עוד נטלו חלק צאצאים ובני משפחה של בני המחזור הזה: תלמה ברוך, בתו שלמה ארבל (קרפן), חנוך ליפרמן ואחותו שרה, עם טובה שמר, האחיינים של דב משה ליפרמן (ליפי), ממייסדי קיבוץ מענית, שאחותו, טובה (גיזלה) ליפרמן, הייתה גם היא מהחתומות על המסמך ונרצחה בסטניסלבוב; דורית לוי, שסבא שלה, אשר זליג ברגר, היה יו"ר דירקטוריון; מרגלית קוטב (הלפרט), שדודה עבד בגימנסיה ועוד.

שקף הפתיחה של המצגת – ושלט קבלת הפנים בתיכון "קוגל"

מנחה האירוע, פרופ' יצהל פֶרנר, יליד חיפה, הוא רופא, בוגר הטכניון שהתמחה ברפואה פנימית וברפואה גריאטרית. הוא ניהל את המערך לרפואה גריאטרית של בית החולים "מאיר" בכפר סבא ושימש מנהלו במשך שני עשורים, עד פרישתו לגמלאות. הוא, כאמור, בנו של אהרן פֶרנר, מחותמי ההבטחה.
[ראו עלון 105 מפברואר 2023]

דר' חן קוגל קיבל מאיתנו תעודת הוקרה לרגל זכייתו ב"פרס ישראל" על גבורה אזרחית

מימין: פרופ' יצהל ברנר, רותי פיקסלר, זאב מילבאוואר ודר' חן קוגל

טובה שמר אורן מצביעה על תמונת אימא שלה, בוגרת הגימנסיה, מתוך הסרט התיעודי "ילדי התקווה של מונקץ". שתי שורות מתחתיה – תמונת דודתה ציפורה.

"המפגש היה כה מרגש ומעשיר, תודה גדולה על היוזמה, ההובלה והתוצאה, שבה כה הרבה תלמידים מתעניינים בהיסטוריה רחוקה, של קהילה קטנה, במקום לא מוכר להם. כל הכבוד."

יוסי ברוך, חתנו של שלמה ארבל - מספר על מסכת חייו של שלמה

דורון נוימן, בנו של אריה, שהגיע למפגש בכותל, מספר על אביו

מרגלית קוטב – על הדוד שלמה-לייב שלומוביץ [ראו כתבה בהמשך]

סמדר חדד [שנייה מימין], מנהלת התיכון השש שנתי "קוגל" – מקבלת את הוקרה

במפגש השתתפו גם תלמידים מתיכון "קוגל", המשתתפים בפרוייקט "אבנים מדברות"; המיזם מבקש לזכור ולשמר את החיים התוססים של העיירות היהודיות רגע לפני שנעלמו לנצח – דרך אנדרטאות של קהילות, הממוקמות בבית הקברות בחולון. תלמידי הכיתה אימצו את האנדרטה של קהילת מונקץ'.

ועם יצהל, איתו ביקשו להצטלם

תלמידי התיכון, המתעדים את הקהילה –

"היה אירוע מכובד מאוד. כל הכבוד לכם, המארגנים."

"היה יפה, מכובד ומרגש, שאפו!"

מימין: תלמה ברוך (ארבל), יואל בר גיל, חן קוגל, חומי בראון, רותי פיקסלר, דורון נוימן, יצהל ברנר, חנוך ליפרמן, טובה שמר אורן, זאב מילבאוואר וצביקה יגר

מימין: יואל בר גיל, דורית לוי [כפר יחזקאל], יעל עיני, רותי אקסמיט, חנוך ליפרמן, שרה גלברג, טובה שמר אורן, דורית לוי [כפר יונה], רוני אבני, דורון נוימן, רותי פיקסלר, חומי בראון, תלמה ברוך ויצהל ברנר

4. מענק לשורדי שואה בישראל – מתוך עיתון "דבר" מה-9.4.2024

ועידת התביעות והרשות לניצולי השואה הודיעו כי התשלום יינתן מהקרן לסולידריות עם ישראל שהוקמה "מתוך הכרה בצורך הדחוף לסיוע בעקבות המלחמה, במיוחד עבור שורדי שואה, המתגוררים באזורי העוטף בדרום והגבול בצפון". כל שורד שואה בישראל יקבל תשלום חד-פעמי של 220 אירו (882 שקלים)...

המענק יינתן ל-113 אלף שורדי השואה החיים בישראל. התשלום יבוצע באמצעות הקרן לסולידריות עם ישראל – (SFI) קרן חירום חד-פעמית שהושגה לאחרונה בהסכם בין ממשלת גרמניה לרשות לניצולי השואה ולוועידת התביעות בסכום כולל של 25 מיליון אירו, וניתנה מתוך הכרה בצורך הדחוף לסיוע בעקבות המלחמה, במיוחד עבור שורדי שואה המתגוררים באזורי העוטף בדרום והגבול בצפון.

ועידת התביעות החלה לשלם את המענק במרץ, ותמשיך בחודשים הקרובים. בוועידה מבהירים כי יורשים אינם זכאים לקבלת תשלומים. נוסף על כך, שורדי שואה המקבלים שירותים, כמו טיפול ביתי במימון ועידת התביעות, אך אינם מקבלים תשלומים מוועידת התביעות, יקבלו בדואר מכתב עם הסבר ותדרוך כיצד למסור את פרטיהם כדי לקבל את המענק.

5. סיפור מן העבר: דר' חיים קוגל ושלמה-לייב מושקוביץ

לקראת האירוע שערכנו לציון 100 שנה לגימנסיה, פנתה אלי מרגלית קוטב, ילידת 1945, שנולדה ברחובות, והוריה הם ממונקץ' ומוורצקי (Verecki, כיום Vorota, מחוז וולובץ) ושיתפה בסיפור משפחתי,

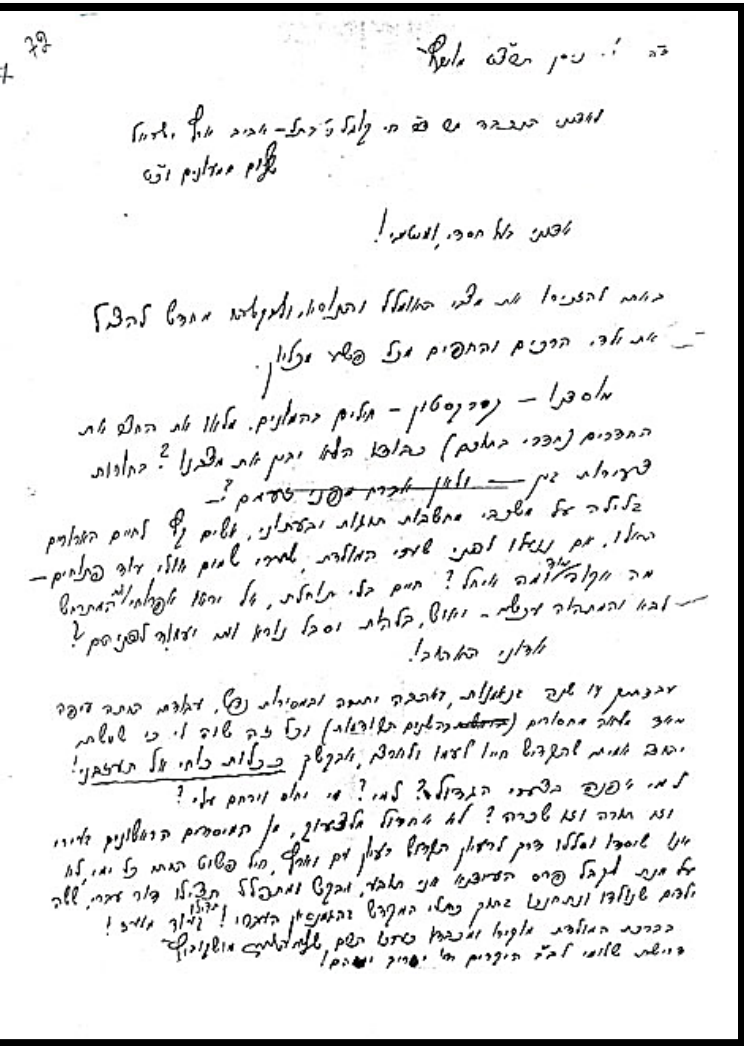
הקושר את בן משפחתה לדר' חיים קוגל. שלמה-לייב מושקוביץ עבד כאיש אחזקה בגימנסיה במונקץ'. הוא היה נשוי למלכה, שהייתה דודתה של מרגלית (אחות של אביה). גם בתו הבכורה, מרגולה - למדה בגימנסיה. מתוך הערכה לאישיותו, איפשר חיים קוגל לשלמה-לייב ללמוד ולהיבחן במבחני הבגרות... הוא קיבל את

תעודת הבגרות יחד עם בתו!

אלא, שלימים, כאשר הגרמנים נכנסו לקרפטורוס והחל הגירוש לגטאות ולאשווויץ, כתב שלמה לייב מכתב לחיים קוגל ובו בקשת עזרה. להלן המכתב מתוך "סיפורה של קהילת מונקאץ' - עיר יהודית למרגלות הקרפטים" - אתר "יד ושם":

"מכתב שכתב שלמה-לייב מושקוביץ, עובד הגימנסיה העברית במונקאץ', אל ד"ר חיים קוגל, מנהל הגימנסיה, שעזב לארץ ישראל.

במאי 1944 שולחו שלמה-לייב, רעייתו מלכה וארבעה מילדיו באותו קרון לאשווויץ-בירקנאו. שלמה-לייב נספה בגיל 44 בברגן בלזן במרס 1945 מרעב

ותשישות, בזרועותיו של בנו, משה. אשתו מלכה, לבית הלפרט, בתו אסתר בת 12 ובנו הרש-חיים בן 10 נרצחו באשווויץ. שתי בנותיו, מרגולה ולאה*, עלו לארץ ישראל כבר ב-1939. בנו משה ובתו שרה

שרדו". [מתוך "יד ושם", ארכיון המסמכים [O.75/851]

[*לאה עלתה לארץ ולמדה שנתיים בכפר-הנוער "בן-שמך". לאחר-מכן למדה וסיימה את לימודיה בבית-הספר לאחיות שליד בית-החולים בילינסון. גויסה לצה"ל ביולי 1948 ולאחר מלחמת השחרור הצטרפה לצבא הקבע. עבדה כאחות, בעיקר בחדר הניתוחים. את כל יעוד חייה ראתה בעזרה, המוגשת לחולה ולפצוע, ובעבודה זו הראתה מסירות רבה. ביום י"ב בשבט תשי"א (19.1.1951) נפטרה במחלה והובאה למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בנחלת-יצחק. לאה מונצחת על קיר הזיכרון שלנו ב"בן שמך", לא רחוק מכפר הנוער בו למדה...]

"מכתב ממונקאץ' לארץ-ישראל

בה'

י' בניסן תרצ"ט [30 במרס 1939] מונקאץ'

לאדוני הנכבד מר ד"ר ח. קוגל נ"י בתל-אביב ארץ ישראל

שלום ממעונים [?]

אדוני בעל חסדי, ומיטיבי! באתי להזכירו את מצבי האומלל והנורא, ולבקשהו מחדש להציל את ילדי הרכים והחפים מכל פשע וכיליון. מוסדנו – קסרקטין – חיילים בהמונים. מלאו את החצר את החדרים (חדרי בתוכם) כבודו הלא יבין את מצבנו? [...] בלילה על משכבי מחשבות תוגות יבעתוני, אשים קץ לחיים הארורים האלו, אם ננעלו לפני שערי המולדת, שערי שמים אולי עוד פתוחים – מה אקווה עוד ומה איחל? חיים בלי תוחלת, אל יראו אפרוחי את המתרחש לבא והמתהווה עכשיו – ייאוש, בלהות וסבל נורא ומי יעמוד לפניהם?

אדוני האהוב! עבדתך 14 שנה בנאמנות, באהבה יתירה ובמסירות נפש, עבודתי הייתה עייפה מאוד מלאה מחסורים (בהשנים הקודמות) וכל זה שווה לי כי שימשתי יהודי אמיתי, שהקדיש חייו לעמו ולארצו. אבקשך, ככלות כוחי אל תעזבני! למי אפנה בצערי הגדול? למי? מי יחוס וירחם עלי? וזו תורה וזו שכרה? לא אחדל מלצעוק, מן המייסדים הראשונים בעירי אנו, שייסדו וסללו דרך לרעיון הגדול, רעיון עם וארץ. חייל פשוט הייתי כל ימי, לא על מנת לקבל פרס בעידנא [בימי חי]. אני תובע, מבקש ומתפלל תצילו דור עברי, ששה ילדים, שנולדו והתחנכו בתוך כתלי המקדש בהגימנסיון העברי! תצילו בעוד מועד! בברכת המולדת מוקירו ומכבדו כערכו הרם, שלמה לייב מושקוביץ

דרישת שלומי לב"ב [בני ביתך] ה' יאריך ימיהם!"

משפחת מושקוביץ: ההורים, שלמה-לייב ומלכה לבית הלפרט. מימין בשורה העליונה: מרגולה, לילי/לאה וסידי/שרה. בשורה התחתונה: באמצע משה מירום ששרד; משני צדיו הרש-חיים ואסתר, האחים הקטנים שלא שבו מאושוויץ

1944:
לאה/לילי
סיימה את "בן
שמך" ולמדה
בב"ס לאחיות
בבילינסון –
על רקע בית
החולים

6. הכנסת ספר תורה – משפחת הרשקוביץ (גאניץ' ו- Ust-Chorna)

כך כתב יעקב הרשקוביץ, חברנו, אשר שכל את בנו, יוסף-חיים, במלחמה האחרונה. [הדברים – באישורו]. "שנות ה-50 של מדינת ישראל הצעירה, אל הצפון הרחוק למושב הזורעים, מגיעים, לאחר אין סוף תלאות, זוג שורדי שואה: חיה ומנדי הרשקוביץ. הם לא לבדם; איתם שני ילדהם הקטנים, ציפורה ויעקב. הם בונים בעשר אצבעותיהם משק לתפארת ומקיימים את עצמם. מנדי הרשקוביץ נפטר לפני 25 שנה ואילו חיה הרשקוביץ נפטרה לפני שנתיים, בשיבה טובה, בגיל 98. השנה נקבעה הכנסת ספר תורה על שמם במושב הזורעים, במקום שכה אהבו, מייד לאחר שמחת תורה. אף אחד לא ציפה לתרחיש האימים שקרה.. רבים מבני המשפחה גויסו, ועל כן נקבע, שעד שלא כולם חוזרים אין הכנסת ספר תורה! ספר התורה מחכה חצי שנה... ולא כולם חזרו... יוסי הרשקוביץ הי"ד, הנכד האהוב ביותר לסבתא חיה, נפל בקרב בבית חנוך בכ"ו חשוון. יוסי נהג לבקר את סבתא כל שבוע ועל כל במה היה מספר את סיפור חייה. השבוע, ערב ר"ח ניסן, יום השנה למנדי הרשקוביץ, הוחלט שהספר יוכנס בפאר ובהדר. צאצאיהם של חיה ומנדי - משפחות הרשקוביץ וקוריץ, התכנסו מכל רחבי הארץ במושב הזורעים [ליד טבריה]. יחד איתנו היה יוסי ברוחו, מסתכל עלינו, והצוואה שהשאיר לנו הידהדה במשפחתינו: "אין ימני, אין חרדי, אין כלום. יש יהודים". יחד עם צאציהם הרבים, חיה ומנדי ויוסי האהוב שלנו רקדו בשמיים. "עם ישראל חי!"

שבט הרשקוביץ – קוריץ

האימא חיה, ילידת
קניגספלד (כיום נקראת
העיירה (Ust-Chorna)
והאבא מנדי, יליד גאניץ'
(העיירות ליד נרסניצה).

נדב, נכדו של יעקב ונינם של
חיה ומנדי הרשקוביץ,
שתמונתם תלויה מאחור.
יהי זיכרם ברוך!

7. יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל

לפני מספר חודשים העלינו לאתר העמותה תיעוד נרחב (588 עמודים) של חללי המלחמה בדרך להקמת המדינה. התיעוד כולל 119 שמות של בנות ובנים, ילידי קרפטורוס, אשר נפלו במערכה הזאת.

את התיעוד ניתן למצוא באתר העמותה: CARPATI.ORG.IL

לשונית "לזכרון עולם"

"מהרי הקרפטים – לתקומת המדינה"

חללי מלחמת השחרור

על ידי לחיצה על המילה "לחץ" התיעוד יעלה.

אני מזמינה אתכם להיכנס לאתר ולקרוא תיעוד מכבד זה.

ניתן לכבד את זיכרם על ידי הדלקת "נר וירטואלי" באתר "זכור". רושמים בגוגל "זכור משרד הביטחון"

נכנסים ל"זכור – עמוד הבית"

רושמים את שם החלל – חיפוש

לצד שם החלל יש כיתוב "הדלקת נר לזכרו"

רושמים כמה מילים, את שמכם – ושיתוף.

אתם יכולים לבחור שם על פי רצונכם – היכרות עם החלל, עם מקום הולדתו, או שם אקראי.

אעלה את כל שמותיהם, כפי שהם מופיעים בתיעוד:

מס'	שם מלא	מקום לידה	מקום נפילה	בית הקברות	חלקה	הערות	גיל
1	אברמוביץ משה	חוסט	עטרות	סנהדריה	גוש ג חלקה ג שורה ח מקום 3		27
2	אדלר אריה ישראל	סולוטבינו	יפו, שכ' שפירא	נחלת יצחק	חלקה: 66 שורה: 7 קבר: 12	דוד של מיכאל	32
3	אדלר יצחק	ברגסס	כפר סבא	פתח תקווה	חלקה: 1 שורה: 1 קבר: 11	נצר אחרון	21
4	אדלר מיכאל	סולוטבינו	לטרון	נחלת יצחק	חלקה: 60 שורה: 6 קבר: 12	נצר אחרון	20
5	אדלשטיין אשר (אנשיל)	חוסט	תאונת אימונים	הר הרצל	אזור: ב חלקה: 6 שורה: 8 קבר: 2	נצר אחרון	22
6	אינהורן שמואל	יסיניה	נירים חירבת-מעין	נתניה	חלקה: 2 שורה: 6 קבר: 1	1955	22
7	איצקוביץ אשר	וילחוביץ	ירושלים	הר הזיתים	קדושים: גוש א שורה 8 קבר 5	פעולות איבה	20
8	איצקוביץ צבי	טייץ'	בירוה (אחיהוד)	הר הרצל	אזור: ב חלקה: 20 קבר: 809	מקל"ן	19
9	אלטמן יעקב	ברגסס	כפר עציון	הר הרצל	אזור א חלקה 18 שורה 12 קבר 46	קבר אחים	32
10	אנגל שמואל	ז'בוריבצי	משמר הירדן	ראש פינה	חלקה: 1 שורה: 2 קבר: 8		22
11	אפפלדורפר אלכסנדר	ברזניקי	כפר סבא	נחלת יצחק	חלקה: 66 שורה: 10 קבר: 19		22
12	אקרמן ישראל	פאלאנוק	יפו	נחלת יצחק	חלקה: 66 שורה: 5 קבר: 6		21
13	ארבסט גרשון	בילין	קאקון	נתניה	חלקה: 1 שורה: 3 קבר: 12	נצר אחרון	21

מס'	שם מלא	מקום לידה	מקום נפילה	בית הקברות	חלקה	הערות	גיל
14	ביסטריצר שמואל	נובוסליצה	תאונת דרכים	רמלה - בריטי	W. 33		23
15	בן-מאיר בן-ציון	חוסט	שיירת הל"ה	הר הרצל	אזור: א חלקה: 18 שורה: 4 קבר: 5:	קבר אחים אח של נוילינגר	35
16	ברקוביץ צבי	נרסניצה	עין עוזיאל	נתניה	חלקה: 1 שורה: 3 קבר: 24		24
17	גוטסמן מרדכי (מוטי)	פדלשוביץ	סג'רה	חיפה	אזור: א חלקה: 9 שורה: 11 קבר: 10:		18
18	גולדשטיין שמאי	קיביאשד	ארמון הנציב	הר הרצל	אזור: א חלקה: 10 שורה: 10 קבר: 2:		22
19	גולדשילד דוד	חוסט	ג'נין	עפולה	חלקה: 1 שורה: 2 קבר: 12:	דודן של פיניאס	19
20	גלידאי (איזלר) שלמה יעקב	רוסטוקה	לטרון	הר הרצל	אזור: ב חלקה: 1 ושורה: 2 קבר: 13:		25
21	גרוס מאיר וילי (שאול)	אוז'גורוד	מחניים	ראש פינה	חלקה: 1 שורה: 1 קבר: 10:	נצר אחרון	23
22	גרוס שמעיה	חוסט	מוצא-ירושלים	הר הרצל	אזור: א חלקה: 2 שורה: 14 קבר: 7:		35
23	גרוסמן אשר (זיידה)	מונקץ'	מעלה אדומים	רחובות	אזור: מערב, שורה: ג'	פעולות איבה	26
24	גרינברגר משה	דיבובה	בארות יצחק	הר הרצל	אזור: ב חלקה: 7 שורה: 2 קבר: 7:	גיס של הור	37
25	גרינברגר צבי (הרשי)	קולוצ'אבה	ירושלים	הר הזיתים	חלקה: 2 שורה: 1 קבר: 4:	קבר אחים	22
26	גרינשטיין שמואל	מונקץ'	מעלה אדומים	חיפה	אזור: א חלקה: 1 שורה: 23 קבר: 14:		21
27	דוידוביץ בנימין (יומי)	וולובה	דורות	חיפה	אזור: א חלקה: 1 שורה: 23 קבר: 10:	נצר אחרון	19
28	דוידוביץ יצחק	וולובה	טירה	תל מונד	חלקה: 2 שורה: 2 קבר: 9:	אח של שלמה	24
29	דוידוביץ מנחם (מנדי)	סולוטבינו	משלט 113	כפר ורבורג	חלקה: 1 שורה: 1 קבר: 5:		24
30	דוידוביץ מרטין (מיכאל יחיאל)	זדנובו	צ'כיה	הר הרצל	אזור: חלקה: 8 שורה: 8 קבר: 7:	הועבר מפראג	21
31	דוידוביץ שלמה	וולובה	תרשיחא	הר הרצל	אזור: א חלקה: 4 שורה: 6 קבר: 2:	אח של יצחק	35
32	דוידוביץ שמעון	אפשה	ארמון הנציב	נחלת יצחק	חלקה: 60 שורה: 2 קבר: 4:		22
33	דויטש ליזרוביץ בנימין	סולוטבינו	נירים	נחלת יצחק	חלקה: 60 שורה: 13 קבר: 21:		22
34	האי נתן	מונקץ'	גוש עציון	הר הרצל	אזור: א חלקה: 18 שורה: 7 קבר: 1:	קבר אחים	20
35	הויזמן צבי יחזקאל	מונקץ'	רמלה	נתניה	חלקה: 1 שורה: 4 קבר: 9:	נצר אחרון	23
36	הולנדר משה	קיביאשד	נגב	נחלת יצחק	חלקה: 60 שורה: 13 קבר: 17:		27

מס'	שם מלא	מקום לידה	מקום נפילה	בית הקברות	חלקה	הערות	גיל
37	הופמן ישראל משה	אפשה	עין עוזיאל	הר הרצל	אזור: א חלקה: 11 שורה: 5 קבר: 1		27
38	הופמן מקס משה	וולובה	שיירת יחיעם	נהריה	חלקה: 1 שורה: 1 קבר: 29	קבר אחים	23
39	הופמן שאול אריה	טייץ'	על-יד נגבה	רחובות	חלקה: 1 שורה: 4 קבר: 19		24
40	הור יוסף (יושקו) אוז'גורוד	כפר עציון	הר הרצל		אזור: א חלקה: 18 שורה: 12 קבר: 5	קבר אחים, גרינברגר	33
41	הייזלר בצלאל	וולובץ	בית נבאללה	נתניה	חלקה: 1 שורה: 4 קבר: 22		20
42	היימפלד יחזקאל שרגא	חוסט	תל אביב	נחלת יצחק	אזור: 65 גוש: 2 שורה: 8	פעולות איבה	35
43	הרטמן יעקב יהודה אריה	טיסו-אילוק	על-יד ג'נין	עפולה	חלקה: 1 שורה: 1 קבר: 2		21
44	הרטשטיין אברהם	צ'רלנו	בארות יצחק	הר הרצל	אזור: ב חלקה: 6 שורה: 2 קבר: 2		20
45	הרמל עקיבא	וולובה	ג'נין	הר הרצל	אזור: א חלקה: 17 שורה: 8 קבר: 3	קבר אחים	17
46	הרשקוביץ אריה	בושטינו	נגב	נתניה	חלקה: 1 שורה: 2 קבר: 17		18
47	וולף מרדכי שמואל (מוקי)	צ'ופ	שיירת יחיעם	נהריה	חלקה: 1 שורה: 1 קבר: 30	קבר אחים	21
48	ויגדורוביץ בנימין	טייץ'	עין עוזיאל	נתניה	חלקה: 1 שורה: 3 קבר: 22	נצר אחרון	18
49	ויינברגר שמאי	חוסט	מוצא	סנהדריה	חלקה: א שורה: 4 קבר: 4		18
50	וייס יעקב	מונקץ'	עכו	צפת ישן	חלקה: יז	נתלה	23
51	וילינגר משה	אוז'גורוד	ירושלים	הר הרצל	אזור: א חלקה: 5 שורה: 8 קבר: 1	נצר אחרון	20
52	ויס אהרן (ארי)	אירשאוה	חולון	נחלת יצחק	חלקה: 66 שורה: 1 קבר: 23		23
53	ויס שלום	מונקץ'	ירושלים	הר הזיתים	חלקה: יח שורה: 21 קבר: 11		26
54	וירצברגר אברהם-שלום	וולקי ברזני	כפר עציון	הר הרצל	אזור: א חלקה: 18 שורה: 9 קבר: 21	קבר אחים נצר אחרון	18
55	זגלשטיין יהודה לייב	מאיידן	כפר עציון	הר הרצל	אזור: א חלקה: 18 שורה: 9 קבר: 17	אח ואחות	26
56	זגלשטיין רחל	מאיידן	כפר עציון	הר הרצל	אזור: א חלקה: 18 שורה: 9 קבר: 18	קבר אחים	24
57	זיגלשטיין אפרים	מונקץ'	ג'נין	הר הרצל	אזור: א חלקה: 17 שורה: 8 קבר: 7	קבר אחים	20
58	זינגר חנה	לוזה	כפר עציון	הר הרצל	אזור: א חלקה: 18 שורה: 9 קבר: 20	קבר אחים	21
59	זעירא (קליין) שמעון	חוסט	בארות יצחק	הר הרצל	אזור: ב חלקה: 7 שורה: 2 קבר: 9		18
60	יעקובוביץ חיים יהודה (יידל)	דרהובו	עירק אל-מנשייה	נחלת יצחק	חלקה: 61 שורה: 1 קבר: 9		21.5

מס'	שם מלא	מקום לידה	מקום נפילה	בית הקברות	חלקה	הערות	גיל
61	יעקובוביץ יצחק (הרצקה)	בילקי	תל אביב	נחלת יצחק	חלקה: 66 שורה: 4 קבר: 12		25
62	יעקובוביץ צבי	ברזני	הר הצופים	הר הרצל	אזור: א חלקה: 4 שורה: 5 קבר: 1		21
63	יעקובוביץ ציפורה (פייגה)	דורובראטובו	כפר עציון	הר הרצל	אזור: א חלקה: 18 שורה: 9 קבר: 4	קבר אחים נצר אחרון	21
64	כהן נחמן	טיסואוילוק	שיירת יחיעם	נהריה	חלקה: 1 שורה: 1 קבר: 21	קבר אחים	20
65	כהנא יעקב	ברגסס	להבות הבשן	להבות הבשן			27
66	כנעני (פויברגר) הלל (מעכיל)	קניגספלד	כרמיה	חיפה	אזור: א חלקה: 1 שורה: 20 קבר: 2		20
67	כץ ישראל	חוסט	עירק סועידן	כפר ורבורג	חלקה: 1 שורה: 4 קבר: 2	נצר אחרון	20
68	כץ מנחם (קיצ')	סבליאבה	עירק סועידן	קריית שאול	אזור: 1 חלקה: 15 שורה: 1 קבר: 23		25
69	לוגר יעקב	וליקי ביצ'קוב	צמח	דגניה א'	חלקה: 1 שורה: 1 קבר: 18		20
70	לייבוביץ אריה טוביה (לייב)	איגלא	לטרון	נחלת יצחק	חלקה: 60 שורה: 2 קבר: 6		27
71	מושקוביץ לאה	מונקץ'	מחלה	נחלת יצחק	חלקה: 61 שורה: 14 קבר: 28		27
72	מושקוביץ צבי	סוקרניצה	צריפין	נחלת יצחק	חלקה: 66 שורה: 12 קבר: 11		32
73	מייזליק יעקב	חוסט	ראש הנקרה	נהריה	חלקה: 1 שורה: 4 קבר: 2	נצר אחרון	22
74	מילר דוד	סולוטבינו	תאונת דרכים	נחלת יצחק	חלקה: 61 שורה: 5 קבר: 12		28
75	מנדל שלמה	גאניץ'	נבי סמואל	קריית ענבים	חלקה: 1 שורה: 2 קבר: 9		24
76	מרמלשטיין טוביה	וליקי ביצ'קוב	לטרון	הר הרצל	אזור: ב חלקה: 2 שורה: 3 קבר: 16		20.5
77	מרקוביץ זאב ולבל	איגלא	לטרון	הר הרצל	אזור: ב חלקה: 1 שורה: 5 קבר: 16	קבר אחים	19
78	מרקוביץ יעקב	איזה	כפר סבא	נחלת יצחק	חלקה: 66 שורה: 10 קבר: 20		20
79	נוילינגר שמואל זלמן	חוסט	אוניית ארינפורה	הר הרצל	אזור: א חלקה: 462 שורה: 3 קבר: 20	מקל"ן, אח: בן-מאיר בן-ציון	33.5
80	סלומון יהושע (שעיה)	לוצ'קי	על-יד ג'נין	עפולה	חלקה: 1 שורה: 3 קבר: 12	נצר אחרון	21
81	סנדרוביץ ישראל (שמעון)	טרסבה	לוד: שדה התעופה	נחלת יצחק	חלקה: 61 שורה: 7 קבר: 13		26
82	פיניאס שאול אליעזר/(שמואל)	חוסט	רמות נפתלי	חיפה	אזור: א חלקה: 1 שורה: 21 קבר: 13	דודן של גולדשילד	24
83	פלברבאום יוסף	חוסט	ירושלים	סנהדריה	גוש: ג, חלקה: ג, שורה: כד	פעולות איבה	33
84	פרומביץ יצחק אלימלך	בילווארצי	נגב	פתח תקווה	חלקה: 1 שורה: 3 קבר: 39		18

מס'	שם מלא	מקום לידה	מקום נפילה	בית הקברות	חלקה	הערות	גיל
85	פריד דוד	אוז'גורוד	לטרון	נחלת יצחק	חלקה: 61 שורה: 10 קבר: 19		20
86	פרידמן יששכר דב	חוסט	עירק אל- מנשייה	נחלת יצחק	חלקה: 61 שורה: 1 קבר: 24	נצר אחרון	21
87	פרידמן שרגא (פולי)	סוכה	חוליקאת	כפר ורבורג	חלקה: 1 שורה: 3 קבר: 22		34
88	פריזנט לאה (אריאלה)	דיבובה	ירושלים	הר הרצל	אזור: א חלקה: 2: שורה: 21 קבר: 2		18
89	פרייזלר אפרים	דילובה	רמת הכובש	רמת הכובש		1938	25
90	פרקש ישעיהו יהושע	נרסניצה	רחובות	רחובות	אזור: מערב, שורה: ג'	פעולות איבה	40
91	פרקש מאיר	וליאטינו	בארות יצחק	נחלת יצחק	חלקה: 60 שורה: 2 קבר: 21		20
92	פרקש משה יעקב	משוי	לטרון	הר הרצל	אזור: ב חלקה: 2: שורה: 3 קבר: 19		20
93	צוקרברגר חיים (חיימ'קה)	נליפנו	ג'נין	הר הרצל	אזור: א חלקה: 17: שורה: 6 קבר: 3	קבר אחים	26
94	ציק ישראל	ניאגובו	נגבה	נחלת יצחק	חלקה: 61 שורה: 6 קבר: 13		30
95	קאופמן מרדכי (מוטלה)	סלוטבינו	צפת	חיפה	אזור: א חלקה: 1 שורה: 22 קבר: 4		23
96	קויפמן זלמן	טרנובו	גוש עציון	הר הרצל	אזור: א חלקה: 18: שורה: 10 קבר: 10	קבר אחים	29
97	קופולוביץ (קופו) ברקוביץ שמואל	חוסט	חוליקאת	כפר ורבורג	חלקה: 1 שורה: 3 קבר: 8		32
98	קלאר מיכאל	סיילש	בירוה (מיעאר)	חיפה	אזור: א חלקה: 1 שורה: 27 קבר: 14		20
99	קליין דוד	אירשאוה	שפלת לוד	נחלת יצחק	חלקה: 61 שורה: 12 קבר: 13		26
100	קליין (פלטשק) ישראל מאיר	דולהא	אזור מודיעין	נחלת יצחק	חלקה: 61 שורה: 9 קבר: 12		29
101	קליין מיכאל	מונקץ'	גזרת ירושלים	קריית ענבים	חלקה: 1 שורה: 2 קבר: 11		17
102	קניגסברג שמואל	אוז'גורוד	גוש עציון	הר הרצל	אזור: א חלקה: 18 שורה: 13 קבר: 3	קבר אחים	28
103	קסלר צבי יחיאל	מונקץ'	עוג'ה אל- חפיר	נחלת יצחק	חלקה: 61 שורה: 6 קבר: 7		24
104	רוזמוביץ יחזקאל	סלוטבינו	טביעה	נתניה	חלקה: 1 שורה: 4 קבר: 28	נצר אחרון	23
105	רוזנוואסר יצחק	אוז'גורוד	כפר קרע	חדרה	חלקה: 1 שורה: 4 קבר: 7	נצר אחרון	21
106	רוזנטל יעקב	סיילש	ניצנים	נחלת יצחק	חלקה: 60 שורה: 1 קבר: 24		23
107	רוט אלכסנדר	טרבלה	מחלה	חיפה	בריטי 15 E. H.		33
108	רוט ברוך	אירשאוה	רמלה	קריית שאול	אזור: 1 חלקה: 11: שורה: 7 קבר: 31	קבר אחים	16

מס'	שם מלא	מקום לידה	מקום נפילה	בית הקברות	חלקה	הערות	גיל
109	רוטמן מנחם (מנדלה)	וולובה	ליד בית דראס	נחלת יצחק	חלקה: 61 שורה: 5 קבר: 6		20
110	רייזמוביץ גזה	טרסבה	מנרה	ראש פינה	חלקה: 4 שורה: 8 קבר: 8		22
111	שווארץ דוד (דודי)	אירשאוה	דררה	נתניה	חלקה: 1 שורה: 2 קבר: 2		25
112	שווארץ צבי יהודה	מונקץ'	נגבה	נגבה	חלקה: 1 שורה: 4 קבר: 2	קבר אחים	19
113	שוורץ דוד	סלוטבינו	ליד נבי יושע	נבי יושע	חלקה: 1 שורה: 1 קבר: 1	קבר אחים	26
114	שור צבי	ססובו	כרתים	אתונה	בריטי: שורה 9	מקל"ן	26
115	שילר צבי (בנדי)	אוז'גורוד	כפר רופין	כפר רופין			27
116	שינפלד צבי חיים יעקב	מונקץ'	גוש עציון	הר הרצל	אזור: א חלקה: 18 שורה: 11 קבר: 3	קבר אחים	34
117	שמואליץ מנחם מנדל	טייץ'	בירוה (אחיהוד)	חיפה	אזור: א חלקה: 1 שורה: 27 קבר 13		23
118	שמואלי (כהנא) בן ציון	חוסט	נגב	כפר רופין			28
119	שרייבר שמואל מרדכי	טיסואילוק	רוחמה	הר הרצל	אזור: ב חלקה: 7 שורה: 10 קבר: 5		22

השנה נוספו, לצערנו, עוד חללים ממלחמת "חרבות ברזל", בני הדור השלישי: אלוני ערן, ברונשטיין רומן, הרשקוביץ יוסף חיים, לביא צביקה, צדיקוביץ עומר. יהא זיכרם של חללי מערכות ישראל ברוך לעד!

8. התנדבות מארה"ב בעוטף עזה

את התמונות הללו קיבלתי מחברתנו, חנה הופמן, המתגוררת בניו ג'רזי. בנה מוטי ובתו, יעל, נכדתה, הגיעו מארה"ב להתנדב באיסוף ירקות. הכרוב נאסף במושב שובה, הממוקם כ- 6.5 ק"מ מהגבול.

ברביקו באחד הבסיסים
בעוטף עזה:
מוטי ויעל הופמן

גם בתה של חנה הופמן,
רחל קליין, הגיעה מארה"ב להתנדב בבסיס צה"ל בעוטף

9. "שגרירי זיכרון בגוף ראשון"

חברתנו, ורה רזניק מראשל"צ, ילידת אוז'גורוד, לבית קליין, הביאה לידיעתי את המידע על הפרויקט "לספר את זיכרון השואה בגוף ראשון". מתוך האתר של עמותה זאת: "האחריות על שימור הזיכרון עוברת אלינו, הדורות הבאים. כדי להבטיח שכל אדם בישראל יוכל לחוות ולהתחבר לסיפורם האישי של שורדי שואה, לקחנו על עצמנו להכשיר שגרירי זיכרון בארץ ובעולם. המיזם פועל בערים ובמועצות המקומיות: גבעתיים, הרצליה, רעננה, רמת-גן, שוהם, גדרה, קריית אונו, מזכרת בתיה, תל אביב, ירושלים, רחובות, ראש העין, ראשון לציון, כפר סבא; במועצות האזוריות: גולן, שומרון, דרום ולב השרון, ברנר, חבל יבנה, באר טוביה וגזר. הבוגרים מתנדבים לספר את הסיפור בטקסים עירוניים, בקהילה, בבתי הספר ובמפגשי זיכרון בסלון. עמותת "בגוף ראשון" ממשיכה להדריך את השגרירים ומסייעת להם לספר את הסיפור לאורך השנים. לפרטים: דודי רונן 054-5773311.

קישור לאתר העמותה [/ https://begufrishon.org.il](https://begufrishon.org.il)
אביה של ורה, רודולף (רודי), נולד ב-1914 בצ'ופ; בהיותו בן 18 עברה משפחתו לאוז'גורוד. ב-1.10.1940 הוא גויס לפלוגות עבודה של הצבא ההונגרי - עד 10.1.1945. אז נלקח, תחת הצבא הגרמני, למחנה הריכוז מטהאוזן, ממנו השתחרר ב-5.1945. גורל דומה חוו גברים רבים בקרפטורוס. האימא, רוזה גובנר, נולדה באוז'גורוד בדצמבר 1918, וכמו כולם - נשלחה לאושוויץ במאי 1944. היא חזרה לאוז'גורוד רק בדצמבר 1945. ההורים התחתנו ב-8.3.1946.

* ורה הציגה את סיפורו של אביה בראשל"צ בתחילת אפריל. היא מוכנה לענות לשאלותיכם לגבי המיזם בטלפון מספר 054-9989196. ראו הקישור הרצ"ב: <https://photos.app.goo.gl/qYwC32YccjC3VuTQ7>
מתוך כתבה ממקומון בראשל"צ מה-7.4.2024:

"בשבוע שעבר הגיע פרויקט מרגש במיוחד לסיומו: לראשונה בראשון לציון נערך אירוע חשיפה לקורס "שגרירי זיכרון", שהקנה הכשרה ייחודית ל-20 מתושבות ותושבי העיר שלמדו לספר בגוף ראשון את סיפורי הגבורה של שורדי שואה וחסידים אומות העולם – כך שהסיפור יועבר גם לדורות הבאים. מיזם "בגוף ראשון" הוקם על ידי דודי רונן, בן לשורד שואה בעצמו; ובראשון לציון הוא מיושם בליווי ובשיתוף האגף לאזרחים ותיקים והאגף לפיתוח שירותים חברתיים שבמינהל לשילוב חברתי. במסגרת הקורס, שהתפרס על פני עשרה מפגשים, למדו המשתתפים לבצע תחקיר, לאסוף עדויות, לכתוב ולערוך את הסיפור במטרה להציגו לקהל הרחב, ובכך לשמר את הסיפור לדורות הבאים. ערב החשיפה המרגש התקיים בהיכל התרבות, בו הציגו שבעה שגרירי זיכרון מספר אפיזודות מסיפורי השואה. את הסיפורים ליוותה המנגינה של תלמידי עירוני ה' והקונסרבטוריון. במשך שעה וחצי הקשיבו תושבי העיר לסיפורים המרתקים ולשירים הנוגעים ללב, שלא הותירו אף עין יבשה".

ורח רזניק, "שגרירת זיכרון בגוף ראשון", ראשל"צ, אפריל 2024. ברקע – תמונת הוריה.

ורח ממליצה בחום על המיזם, גם אם לא מופיעים איתו – ולו בזכות חווית החקר על ההורים.

10. מן העיתונות: נמצאו כלי שחמט מאולתרים ששימשו יהודים באושוויץ

"במהלך עבודות שימור במחנה ההשמדה, במה שיכול לשפוך מעט אור על חיי היום-יום במציאות בלתי אפשרית, נמצא אוסף מאולתר של כלי משחק מקרטון ששימש את האסירים היהודים: "היה דחף עצום לברוח מהמציאות של המחנה" איתמר אייכנר, Ynet, 14.4.2024

"אנשים ניסו לבלות בזמן הפנוי המועט שהיה להם, ממסדר הערב להכרזת העוצר. שחמט וקלפים היו משחקים פופולריים, שאנשים יכלו לעשות לעצמם באמצעות פיסות קרטון. המיצגים עוזרים לנו להבין את הדחף העצום לברוח מהמציאות של המחנה". כך מספרת מגדלנה אורבניאק, מראשי צוות התערוכה שתציג את הניסיונות של האסירים לקיים מעט שגרה במחנה ההשמדה אושוויץ-בירקנאו.

כלי השחמט המאולתרים שנמצאו (צילום: מוזיאון אושוויץ)

תגלית מצמררת נמצאה במחנה ההשמדה ששוחזר לפני 79 שנה: במהלך עבודות שימור בבלוק 8 במחנה, נמצאו לאחרונה 35 ריבועי קרטון בגדלים שונים, שעליהם צוירו ביד כלי שחמט מיניאטוריים. האוסף, שנמצא מתחת לרצפת הקומה הראשונה של הבניין ההיסטורי, שימש את האסירים היהודים באושוויץ: "ייתכן שכמה רישומים קצת מטושטשים, אבל עדיין אפשר להבחין בקלות בציורים של צריח, רגלי, פרש ורץ. עם זאת, הסט אינו שלם ובכמה ריבועים אין עוד עקבות של הציור. החפצים נמצאים במצב שימור טוב, כעת הם יהיו נתונים לטיפול", אמרה אלז'בייטה קאז'ר, ראש אוספי המוזיאון, והוסיפה: 'כלי השחמט שהתגלו הם ייחודיים, בכך שהם נוצרו מקרטון בצורה פרימיטיבית יחסית. אנו מניחים שההתמקדות לא הייתה באיכויות האסתטיות אלא בפונקציונליות'.

מוזיאון אושוויץ יציג את כלי השחמט בתערוכה חדשה שתציג את חיי היום-יום במחנה ותוצג באתר המקורי שבו התגלו: בלוק 8. אדמת מחנה אושוויץ ממשיכה עד היום, 80 שנה אחרי השואה, לפלוט חפצים שהיו שייכים לאסירים היהודים. 'יש כל הזמן חפצים חדשים שאנו מוצאים במהלך תהליך השימור', סיפר בעבר מנכ"ל קרן אושוויץ-בירקנאו, וויטק סוצוויצ'ה. 'זה אזור בוצי ובכל פעם, במיוחד אחרי גשם ואחרי שהשלגים מפשירים, האדמה פולטת חפצים'.

כך, למשל, מספר סוצוויצ'ה, כי במהלך עבודות השימור של אחד מביתני האסירים נמצאה טבעת זהב עם סימן ספציפי. 'לאחר בדיקה גילינו שאת הטבעת הזאת הכינו תכשיטנים שעבדו בגטו לודז'. אסירה החביאה אותה מתחת לרצפה באחד הביתנים. 75 שנה אחרי שחרור אושוויץ-בירקנאו, פעלנו לשקם את הביתן והוצאנו את האבנים כדי לבודד אותן מגשם ובוץ, ואז לפתע התגלתה הטבעת המרהיבה הזאת'.

בעבודות השיקום של ביתן 7 מצאו אנשי השימור תגלית מדהימה אחרת: אולר עם כיסוי מעץ, שעליו נחרט השם 'יעקב זליקו'. בדיקה העלתה שמדובר ביעקב זליקו, אסיר מספר 117966. הוא הגיע לאושוויץ בטרנספורט מצ'כוסלובקיה ב-24 באפריל 1943. ידוע שהועבר ב-25 באוגוסט 1944 למחנה נוינגמה בגרמניה [Konzentrationslager Neuengamme] ולבסוף הגיע לבוכנוואלד. "האולר נמצא בין תקרת הביתן לגג שלו. כאשר הנאצים תיכננו את הביתנים הם השתמשו בחומר מיוחד לבידוד מלחות. הוא עשוי מבטון, חתיכות עץ וחול. הדביקו את הכול ביחד והתקרות היו שבירות מאוד. כאשר המשמרים הסירו את התקרות, מצאו את האולר. אחד העצירים החביא את הסכין, סיפר סוצוויצ'ה."

האנשים שמצילים את מה שנותר מאושוויץ <https://www.ynet.co.il/judaism/article/yokra13882845#autoplay>

11. יהודים ילידי קרפטורוס: פרופסור ארווין אדם אדלרשטיין (ראחוב)

1922-2024

פרופסור ארווין אדלרשטיין היה יליד נובמבר 1922, ראחוב (Rakhov). הוא נפטר ביוסטון במרץ 2024, בן 101 (4-4 חודשים). הוא היה פרופסור אמריטוס במחלקה לוירולוגיה ומיקרוביולוגיה באונברסיטת Baylor College of Medicine ביוסטון, ארה"ב. את המידע הראשוני עליו הביאה לידיעתי טלי פולג, חברתנו, שארווין הוא קרוב משפחה רחוק שלה.

ארווין החליף את שם משפחתו מאדלרשטיין לאדם [ראו בהמשך]. מתוך כתבה ממאי 2016, מאת Ruth SoRelle, לקראת יום השואה של שנה זו. הכתבה המקורית פורסמה במהדורת פברואר 2013 של "From the Labs" ועודכנה ב-2016. "אנו חולקים את סיפורו של ד"ר ארווין אדם על הישרדות בשואה והקריירה המוצלחת שלו במדע ובמחקר."

<https://blogs.bcm.edu/2016/05/05/holocaust-remembrance-sharing-dr-erwin-adams-story>

"בקריירה הארוכה שלו, ד"ר ארווין אדם, פרופסור אמריטוס לוירולוגיה מולקולרית ומיקרוביולוגיה במכללת ביילור לרפואה, השתתף בהדברת הפוליו בצ'כוסלובקיה, ביסס את תפקידו של וירוס הרפס סימפלקס 2 בסרטן, עזר בטיפול גריאטרי והמשיך לעקוב אחר הנשים, שנחשפו לתרופה DES במהלך ההריונות בין השנים 1940-1970. אין זה מפתיע שזכה בפרס Ceska Hlava* בטקסים בפראג בנובמבר 2012. עם זאת, יחסיו עם צ'כיה (אז צ'כוסלובקיה) לא תמיד היו קלים. [*פרס "הראש הצ'כי" הוא הפרס המדעי הצ'כי הגבוה ביותר - החל משנת 2002].

אדם נולד לפני 95 שנים במה שהיה ידוע אז כרוסיה התת-קרפטית במזרח צ'כוסלובקיה [PKR]. אולם לאחר חתימת הסכם מינכן ב-1938, פלשה הונגריה לאזור במרץ 1939 ביוזמת גרמניה הנאצית.

זמן קצר לאחר סיום לימודיו בתיכון, אדם חזר הביתה ומצא את הוריו אורזים' תחת עיניה הפקוחות של המשטרה ההונגרית. אביו הביט בו ואמר בצ'כית "קח את אחותך ותעלם". הוא אמר למשטרה שארווין הלך לחדרו כדי לארוז. במקום זאת, ארווין ואחותו קפצו מהחלון ורצו לביתו של דודו. מאוחר יותר נודע לו שהוריו הוצאו להורג באוקראינה אי שם בשנת 1941 [בקמיניץ פודולסק]. אדם הצליח לחמוק מהנאצים עד 1944, אז כבשו הגרמנים את הונגריה והוא נתפס ו"גורש".

הוא הועבר ממחנה ריכוז למחנה ריכוז. בזמן שהוא היה בדרכו, שני חיילים בכוחות המזוינים של ארצות הברית הגיעו על אופנועים, ואחריהם גדודי חיילים אמריקאים. הוא שוחרר, וכאשר נודע לצבא שהוא מצ'כוסלובקיה, הוא נלקח לפראג. ממשפחתו, רק הוא ואחותו שרדו.

בתום המלחמה קיבל ארווין מלגה וסיים את לימודי הרפואה בפראג, שם הכיר את אשתו, Vlasta, אף היא סטודנטית לרפואה. הם סיימו את לימודיהם בפראג והתחילו לעבוד ב-Bulovka, בית חולים למחלות זיהומיות. ב-1954, שניהם הפכו לעוזרים לפרופסורים למחלות זיהומיות באוניברסיטת צ'ארלס, כשהם מתרכזים בפוליו. מכיוון ששניהם לא היו חברים במפלגה הקומוניסטית וב-1959 וב-1960, תחילה אשתו, ד"ר ולסטה אדם, ולאחר מכן הוא, הודחו מהפקולטה של בית הספר לרפואה על כך שסיפקה "חינוך רפואי-פוליטי לא מספיק" לסטודנטים.

זו הייתה מכה, אבל מעורבותם בחקר הפוליו איפשרה להם לקבל עבודות אחרות; הוא במכון לאימונולוגיה והיא במכון ללימודי המשך של רופאים. כשהחדשות על חיסון סאלק [החיסון הראשון לפוליו, שכלל וירוס מומת] התפרסמו, הממשלה קנתה אספקה מקנדה, אך היא לא שרתה את כל

האוכלוסייה. כדי להרחיב את האספקה, ארווין הציע להם לחסן בחמישית מהמינון המומלץ, בהזרקה תוך עורית, ולא לתוך השריר. הטכניקה והמינון הצליחו להגן ממחלת הפוליו. עד 1959, ד"ר אלברט ברוס סייבין שיכלל את החיסון החי [לפוליו], שהגן אפילו יותר וניתן ליטול אותו דרך הפה. כשמינהל המזון והתרופות האמריקני לא אישר ניסויים קליניים בארצות הברית, סייבין חיפש שותפים אחרים.

ארווין היה חבר בוועדת מחקר בנושא פוליו במשרד הבריאות הצ'כי, והוא ואחרים התעניינו בחיסון החדש. למנתח הכללי דאז, Vilem Skovranek, היה האומץ לאשר את השימוש בחיסון בצ'כוסלובקיה. ראשית, הם ניסו את זה על עצמם ועל משפחותיהם. לאחר מחקרים קטנים נוספים, הם חיסנו 250,000 איש בשנת 1959. בתחילה, סייבין נתן להם אישור לבצע את החיסון במקום, אך מאוחר יותר ביטל זאת כאשר החל במשא ומתן במוסקבה, שם בסופו של דבר קיבלו את החיסון 10 מיליון איש. בשנת 1962, מחקרים באוכלוסייה הכללית ובסביבה (כולל בביוב) הראו שאין יותר נגיף פראי ושהמחלה חוסלה ברוסיה, אמר ארווין. המאמץ הסובייטי זכה לפרסום רב יותר, אך ארווין מציין שהצ'כים היו הראשונים. בסוף שנות ה-60, צ'כוסלובקיה, ובפרט פראג, נודעו בגוש הסובייטי בחשיבה קדימה - תקופה הידועה כ'אביב של פראג'. ב-1968 הסתיימה הליברליזציה הזו כשהסובייטים פלשו. בשלב זה, בני הזוג אדם הבינו שהם יצטרכו לעזוב את ארץ הולדתם.

'הרוסים נכנסו ב-21:00, והייתי יוצא ב-10 בבוקר, אבל לא היה לי בנזין למכונת שלי', אמר. 'לקח לנו ארבעה או חמישה ימים לעזוב.' בשלושת החודשים הראשונים שלאחר הפלישה, היה קל לעזוב - כל עוד לא לקחת איתך כלום, אמר. ילדיו היו בני 11 ו-14, ואשתו הייתה מודאגת לגבי העתיד, אבל הם המשיכו הלאה. הם לקחו כמות קטנה של בגדים וציורים, אותם החביאו בתחתית המטען שלהם, ונסעו לווינה. כשהם שם, פנה אליהם חבר ממרבורג (Marburg), גרמניה, אך מאוחר יותר הם בחרו לקבל הצעה באוניברסיטת McGill בקנדה. לפני שעזבו, הם קיבלו הצעת עבודה מד"ר ג'וזף מלניק, חוקר פוליו ונגיפים בולט, שעמד אז בראש המחלקה הוירולוגית ב-Baylor. עם זאת, הם התחייבו ל-McGill. כשהגיעו לקנדה, הם מצאו את האוניברסיטה שקועה בכאוס. קוויבק הצרפתית רצתה אוטונומיה מקנדה, וסטודנטים צרפתים כעסו על McGill, המעוז האנגלי בעיר צרפתית. בנוסף, בני הזוג אדם הצטרכו לעבור מבחנים רפואיים בצרפתית כדי לקבל את הרישיונות שלהם לעסוק ברפואה.

בשלב זה, חבר התקשר לומר שההצעה מאוניברסיטת Baylor עדיין אפשרית. אדם התקשר למלניק ואמר שהוא יהיה שם ברגע שיוכל לקבל ויזה. זה לקח שבועיים. 'מאז, הייתי ביוסטון, טקסס', אמר. ארווין ואשתו נאלצו לעבור שוב את הבחינות המקצועיות שלהם, אבל הם עברו בקלות והחלו לעבוד במרפאה גריאטרית. הוא גם החל לחקור את וירוס ההרפס סימפלקס 2, שכן הוא היה קשור לקרצינומה של צוואר הרחם. הוא חקר את הסרטן ברחבי העולם, אך עד מהרה השתכנע כי נגיף ההרפס אינו הגורם למחלה, למרות שלנשים שחלו בו היה סיכוי גבוה פי שניים לחלות בסרטן צוואר הרחם. מחקר פרוספקטיבי שהחל בשיתוף עם ד"ר Vladimir Vonka בצ'כיה בסוף שנות ה-70 הוכיח כי נגיף ההרפס סימפלקס אינו סיבתי.

ככל שמסך הברזל ירד והפוליטיקה נעשתה פחות מתוחה, אדם ואשתו השלימו יותר עם צ'כיה, למרות שמעולם לא שקלו לחזור. ב-1989, שניהם קיבלו את מדליית הזהב מבית הספר לרפואה של אוניברסיטת צ'ארלס בפראג. מאוחר יותר תבעו הוא ואשתו את הפנסיות, להן היו זכאים מממשלת צ'כיה, והשתמשו בכסף למימון מלגות לסטודנטים לרפואה שם. 'התנאי היחיד שלנו היה שהם יעברו את הבחינות שלהם', אמר.

ד"ר ולסטה אדם, אשתו של ארווין, נפטרה ב-2011, אבל ארווין ממשיך להגיע לעבודה בלוח זמנים מוגבל.

הכסף מהקרן של הכסף מצ'כיה אמור לשמש 'כפרס למדענים צעירים מתחת לגיל 35, שמתפרסמים ככותבים ראשונים של מאמר בכתב עת בעל ביקורת עמיתים ומציגים את המחקר הטוב ביותר בשנה מסוימת', אמר אדם. זוהי מורשת ארוכת טווח שתספק תועלת למדינה בה הוא נולד".

השלמת מידע מוויקיפדיה (המקור היה בצ'כית):

"ארווין נולד במשפחתו של עורך דין יהודי בעיר ראחוב, אז תת קרפטיה רוס. לאחר התפרקות צ'כוסלובקיה ב-1939, עבר שטח זה לניהול הונגרי. היא החלה ליישם חוקי גזע נאציים. ארווין סיים את בית הספר התיכון ביוני 1941, אך הוריו נלקחו עד מהרה על ידי ז'נדרמים הונגרים לקמניץ פודולסק ב-12 ביולי 1941, שם נרצחו על ידי יחידות הפריסה המיוחדות של הנאצים (אינזצגרופן) ב-27 או 28 באוגוסט 1941.

עם זאת, ארווין ואחותו, סופיה, הצליחו להימלט.

ב-1944 נכלא ארווין במחנה הריכוז מונוביץ-בונה (אשוויץ מספר 3). בינואר 1945 השלים את צעדת המוות לגליביץ'.

משם הועברו האסירים למחנה הריכוז בוכנוולד ועד מהרה לדכאו. בסופו של דבר הוא שוחרר על ידי חיילים אמריקאים. כפי שהוא עצמו אומר, הוא היה במרחק צעד אחד בלבד מהגיהנום.

לאחר שחזר הביתה ביולי 1945, החליט לנסוע לפראג וללמוד שם רפואה. אז גם שינה את שם משפחתו מאדלרשטיין לאדם. הוא סיים את לימודיו בשנת 1951. הוא הצטרף לבית החולים Na Bulovce, שם עבדה גם אשתו ולסטה. שניהם היו מעורבים במאבק נגד נגיף הפוליו. החיסונים של ג'ונאס סאלק ואלברט סייבין אומתו כאן. במקביל, פותח גם החיסון של צ'כוסלובקיה עצמה. הצוות הרפואי בראשות ארווין אדם היה אחראי לכך שצ'כוסלובקיה הפכה למדינה הראשונה בעולם למגר את הפוליו.

...לאחר 1989, מר וגברת אדם הקימו קרן בפראג (קרן Vlasta and Ervín Adamový), ממנה נתמכו מאז שנת 1997 סטודנטים נזקקים חברתית מהפקולטה השנייה לרפואה של אוניברסיטת צ'ארלס, עם תוצאות אקדמיות מצוינות בצורת מלגות.

מאז 2013, אותה פקולטה העניקה את פרס Vlasta Adamová לעבודה יוצאת דופן בתחום האונקולוגיה וההמטולוגיה ואת פרס Ervín Adam על עבודה יוצאת דופן בעלת חשיבות מניעתית לבריאות האוכלוסייה בתחומי האטיולוגיה והפתופיזיולוגיה (אבחון וטיפול).

הוא מת ב-21 במרץ 2024 בביתו ביוסטון.

ראיון מרתק עם ארווין במוזיאון השואה של יוסטון טקסס, באנגלית - על חייו ואזור ילדותו:

[/https://hnh.org/survivors/ervin-adam](https://hnh.org/survivors/ervin-adam)

מתוך ראיון זה – ארווין מספר על הוריו: "...כשנולדתי התגוררו הוריי, מור אדלרשטיין וקרולינה אליס, לבית דוידוביץ', בבית גדול ברחוב הראשי של ראחוב. את הבית ירשו אבי ואחותו מהוריהם. כשדודתי התחתנה ועברה לאוז'גורוד, אבי קנה את חלקה ...אבא שלי מעולם לא דאג לגבי העתיד ...עד שנות ה-30, כשהמשבר הכלכלי הפיל את העולם כולו על ברכיו אבי פשט את הרגל. הוא איבד את עריכת הדין שלו ואת ביתו, והוא לא מצא עבודה... אבל בוא נחזור כמה שנים אחורה, לתקופה שבה אבי היה עורך דין מכובד בראחוב, ואשתו, הצעירה ממנה בשמונה עשרה שנים, אחת הגברות האלגנטיות בעיר. והבית שלהם? זו הייתה טירה שאהבתי והכרתי כל פינה בה." [הראיון מפרט בהרחבה את חייו בראחוב. במועד מאוחר יותר אעלה תיעוד על החיים בתקופה זאת, המשקפת את הקהילות הרבות בקרפטורוס].

12. משלנו: גרשון הכהן (מונקץ')

אל שמו של גרשון הכהן הגעתי במקרה, מתוך שיטוט במרשתת [באינטרנט], כנכדו של שמואל הכהן ויינגרטן, יליד מונקץ', נובמבר 1899.

מוויקיפדיה: הסבא "עלה ארצה בשנת 1929. היה חבר בארגון ההגנה בירושלים. בשנות ה-50 כיהן כיושב ראש המועצה הדתית בירושלים. באותם ימים הייתה למשרה זו חשיבות פוליטית וציבורית רבה, ומתוקף תפקידו הייתה לווינגרטן השפעה רבה בעיצוב פניה הרוחניים-דתיים של ירושלים בשנותיה הראשונות של המדינה. היה פעיל בארגונים רבים, ובהם בהתאחדות עולי הונגריה ובארגון יוצאי רוסיה הקרפטית. סייע לניצולי שואה יוצאי אזורים אלו בשלבי קליטתם הראשונים בארץ.

בד בבד עם התעסקותו בצרכי ציבור, עסק גם במחקר תורני והיסטורי. פרסם ספרים ומחקרים בתחומים אלה, בפרט על חיי יהודי הונגריה והקרפטים.

כמו כן פרסם ספר זיכרונות אוטוביוגרפי, השופך אור על חיי היישוב היהודי בארץ ישראל בתקופה שלפני קום המדינה, ובעיקר על חיי הציבור הדתי והחרדי בירושלים. השתתף בכתיבה בסדרת "ערים ואמהות בישראל" - על יהודי פרשבורג ומונקץ', וכמו כן השתתף בכתיבת ערכים באנציקלופדיה של הציונות הדתית". התפוח לא נפל רחוק מסבו...

גרשון נולד ב-4 בדצמבר 1955. הוא אלוף במילואים בצה"ל. בתפקידו האחרון שימש כמפקד הגיס המטכ"לי. הוא גדל במשפחה דתית. הוא בנו של הרב ידעיה הכהן, ממייסדי ישיבת "הר עציון".

גרשון הוא בעל תואר שני בפילוסופיה וספרות השוואתית מהאוניברסיטה העברית בירושלים. הוא התגייס בשנת 1973, במסגרת הנח"ל, ולחם במלחמת יום הכיפורים בחזית המצרית. לאחר המלחמה עבר הסבה לחיל השריון ושירת כמפקד טנק בחטיבה 188 במלחמת ההתשה במובלעת הסורית. בשנים 1974-1982 שירת בתפקידי פיקוד שונים בחטיבה 7.

במבצע "שלום הגליל" גויס, במהלך לימודיו, ושימש סגן מפקד כוח לא אורגני בשם "כוח נומארט". ב-1988 מונה למפקד גדוד קורס קציני השריון. בשנת 1990 קודם לדרגת אלוף-משנה ומונה למפקד חטיבת המילואים "מרכבות הברזל", ובמקביל שימש כראש מחלקת תורת לחימה (תו"ל) במפקדת זרוע היבשה. ב-1995 קודם לתפקיד סגן מפקד אוגדה סדירה וב-1997 מונה לפקד על עוצבת המפץ. ב-2000 מונה לראש חטיבת תורה והדרכה (תוה"ד) במטכ"ל, וב-2003 מונה לפקד על עוצבת געש (אוגדה 36).

בשנת 2005 מונה לקצין הממונה על פינוי רצועת עזה במסגרת תוכנית ההתנתקות. לאחר תפקידו זה הועלה לדרגת אלוף במרץ 2006, וכיהן כמפקד המכללות הצבאיות עד דצמבר 2011. בינואר 2010 מונה גם למפקד הגיס הצפוני.

הוא סיים את תפקידו האחרון בצה"ל ב-2 בספטמבר 2014, לאחר 38 שנות שירות. גרשון הכהן משמש כחוקר במרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים וכיו"ר הוועד המנהל של עמותת מומנטום [עמותה שהוקמה ב-2008 במטרה לסייע לחיילי צה"ל להשתלב בחיים האזרחיים בצורה מיטבית עם סיום השירות הצבאי]. הוא מפרסם מאמרים בירחון "ליברל" ופעיל במסגרת מיזם 929 - תנ"ך ביחד.

ב-2020 הצטרף לתנועת "הביטחוניסטים", שקוראת לספח את יהודה ושומרון, והוא חבר הוועד המנהל. בשנת 2021 מונה לכהן כחבר בוועדת בדיקה ממשלתית לעניין אסון נחל צפית. גרשון הכהן נמנה עם מקימי היישוב נמרוד ברמת הגולן, בו הוא מתגורר. הוא נשוי ואב לשלושה. על אף שאינו חובש כיפה, הצהיר הכהן שהוא "דתי עם כיפה שקופה".

גרשון הכהן הוא מחבר הספר "מה לאומי בביטחון הלאומי?" אשר בוחן מושגי יסוד בסוגיות הביטחון הלאומי ומתאר כיצד שיקולי הביטחון הלאומי מחויבים במהותם למסגרת מושגית נרחבת, אשר בליבתה נכללים גם ערכי יסוד, שאיפות לאומיות והשקפת עולם.

תחת שמו של גרשון הכהן ניתן למצוא בגוגל קישורים רבים.

עלייתם של אביו וסבו של
גרשון הכהן, ידעיה הכהן והרב
שמואל הכהן ויינגרטן להר
הבית, יומיים אחרי שחרורו.
אימו של גרשון גילתה את
התמונה בהפתעה בשער
העיתון "למתחיל". בתמונה
נצפים הסבא והאבא רוקדים
בהתרגשות ברחבת הכותל,
כאשר בפינת התמונה (מימין
למטה) נצפה המשורר אורי צבי
גרינברג (אצ"ג) עטור בטלית
ותפילין.

גרשון מספר על אביו וסבו:
"בשעה שיצא [אביו] לשליחות
מטעם המדינה להבאת עולי
מרוקו בתחילת שנות
החמישים, מחק משמו את שם
המשפחה ויינגרטן ונותר רק עם
השם ידעיה הכהן. כשסיפר על
זה לאביו שמואל הכהן ויינגרטן
חשש שזה יעורר אכזבה אבל
קרה להיפך. סבא שמואל חיבק
אותו ואמר שהיו זקוקים לשם
ויינגרטן [שהיה] השם בגולה;
ועכשיו טוב שאפשר להיפטר

מהשם הזה אבל הוא, סבא שמואל, הסביר שהוא חייב להישאר ויינגרטן כי מגיעים יהודים משם,
שמכירים אותו בשם הזה - וככה מוצאים אותו על מנת שיסייע להם."

ישר כוח לך על עשייתך רבת השנים למען בטחון העם והארץ

כתבה: רותי פיקסלר לתגובות: 050-5643299 ruthfixler@walla.co.il